

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Paprastai įrodinėjimo našta civilinėje byloje priklauso šaliai, kuri siekia apginti savo teisę, t. y. atitinkamai ieškovui.

Išimtiniais atvejais įrodinėjimo našta gali būti perkeliama atsakovui. Pavyzdžiui, pareiškus ieškinį dėl aplaidumo ir įrodžius, kad ieškovas nežinojo arba neturėjo galimybių sužinoti, kaip įvyko nelaimingas atsitikimas, o žalą sukėlė objektas, kurį kontroliavo tik atsakovas, ir žala yra susijusi ne su atsakovo faktiniu rūpinimusi objekto kontrole, o su jo nesugebėjimu tinkamai pasirūpinti objekto kontrole, tokiu atveju taikomas *res ipsa loquitur* (daiktas kalba pats už save) principas ir įrodinėjimo našta perkeliama atsakovui.

Paprastai ieškovas, pateikdamas atitinkamus liudytojų parodymus, turi pateikti visus jo reikalavimą pagrindžiančius ir (arba) patvirtinančius įrodymus. Tikimasi, kad teismas įvertins įrodymus ir priims sprendimą remdamasis išvadomis, prie kurių jis priėjo nagrinėdamas faktines bylos aplinkybes. Jeigu teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, negali prieiti prie išvados dėl tam tikros byloje nurodytos faktinės aplinkybės, kuri yra svarbi norint išnagrinėti reikalavimą, šalies pateiktas reikalavimas, pagrįstas tokia faktine aplinkybe, turėtų būti atmetamas.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrų faktinių aplinkybių nereikia įrodinėti pateikiant įrodymus. Tai yra tam tikros faktinės aplinkybės, dėl kurių nekyla abejonių ir kurios yra aiškios, be to, gali būti daroma prielaida, kad teismas turi „teisinių žinių“ apie šias faktines aplinkybes. Pavyzdžiui, tai gali būti faktinės aplinkybės, susijusios su matavimo vienetais, piniginiiais klausimais, metiniu kalendoriumi ir valstybių laiko juostomis. Tai taip pat gali būti žmonių patirtimi pagrįstos visuotinai žinomos faktinės aplinkybės, pvz., didesnė nelaimingų atsitikimų tikimybė keliuose, problemos, kurių patiria nepilnamečiu vaiku besirūpinanti našlė ir t. t. Panašiai nereikia įrodinėti ir istorinių, mokslinių ir geografinių faktų.

Be to, tam tikrais atvejais taikomos prezumpcijos. Prezumpcijos – tai išvados, kurias galima arba būtina daryti atsižvelgiant į tam tikrus įrodytus faktus. Prezumpcijos gali būti paneigiamos arba nepaneigiamos.

Nepaneigiamos yra tokios prezumpcijos, kurios nustatytos įstatyme ir jų negalima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Nepaneigiamos prezumpcijos yra retos. Pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 14 straipsnyje nustatyta prezumpcija, kad 14 metų nesulaukęs vaikas negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn už jokių savo veiksmus arba neveikimą. Paneigiamų prezumpcijų pasitaiko daug dažniau. Jas galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Pavyzdžiui, teisėtą santuoką sudariusiems asmenims gimusio vaiko tėvu laikomas žmonos vyras, išskyrus atvejus, kai įrodoma kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Civilinėse bylose įrodymų vertė nustatoma pagal jų tikėtinumą. Kitaip tariant, teismas patvirtins faktinę aplinkybę, jeigu, remdamasis įrodymais, manys, kad faktinė aplinkybė yra labiau tikėtina nei netikėtina.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose šalys pačios nuspręs, kurie liudytojai bus kviečiami į teismą duoti parodymus. Kiekviena šalis kvies tuos liudytojus, kurie gali duoti jai naudingus parodymus. Teismas neturi įgaliojimų savo iniciatyva išskviesti liudytojų be šalių sutikimo.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Procedūra yra paprasta. Šalis, kuri nori išskviesti liudytoją, prašo, kad teismas išduotų šaukimą į teismą. Tuomet teismas išduoda šaukimą į teismą, kuris turi būti įteikiamas liudytojui. Kiekvienas asmuo, kuriam buvo įteiktas šaukimas į teismą, turi teisinę pareigą atvykti į teismą šaukime nurodytą dieną ir valandą.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Šaukimas į teismą bylos šalies prašymu dažniausiai yra išduodamas. Šalies prašymas išduoti šaukimą į teismą atmetamas retais ir išimtiniais atvejais, jeigu paaiškėja, kad prašymas yra nepagrįstas ir juo tik siekiama piktnaudžiauti bylos procesu.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymai yra dviejų rūšių: teisme pateikiami žodiniai liudytojų parodymai ir rašytiniai arba dokumentiniai įrodymai, kurie dokumentų forma pateikiami teismui.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Nėra nustatyta jokių taisyklių, reglamentuojančių ekspertų parodymų gavimo tvarką. Įrodymus pateikianti šalis turėtų nuspręsti, ar ekspertas parodymus duos asmeniškai, ar pateiks juos raštu.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Bendros taisyklės, pagal kurią vienos rūšies liudytojo parodymai būtų laikomi geresniais, patikimesniais arba įtikimesniais, palyginti su kitos rūšies įrodymais, nėra. Visus bylos nagrinėjimo metu pateiktus įrodymus teismas vertins atsižvelgdamas į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, tokių taisyklių nėra.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Jeigu asmeniui įteikiamas šaukimas atvykti į teismą ir duoti jame parodymus, jis teisiškai privalo laikytis šios pareigos. Neatvykimas į teismą ir parodymų nedavimas arba atsisakymas tai padaryti reiškia nepagarbą teismui ir už tai skiriama atitinkama baudmė.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai negali atsisakyti duoti parodymų. Tačiau išimtiniais atvejais liudytojai gali atsisakyti atsakyti į tam tikrus klausimus arba nepateikti tam tikrų dokumentų, jeigu jie naudojami privilegija, pvz., jiems taikoma profesinės paslapties išsaugojimo pareiga.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Žr. atsakymą į a papunktį (pirmiau).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Civilinėse bylose parodymus gali duoti visi asmenys, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia, kad dėl jauno amžiaus, protinės negalios arba kitos panašios priežasties asmuo negali įvertinti savo pareigos sakyti tiesą, suprasti jam skirto klausimo arba pateikti logiškų atsakymų į šiuos klausimus (pagal Įrodymų įstatymo 13 straipsnį).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytoją iškvietusį šalis gali jį apklausti per pagrindinę apklausą. Pasibaigus pagrindinei apklausai, kita šalis surengs liudytojo kryžminę apklausą. Galiausiai klausimus gali užduoti teismas, jeigu mano, kad tai yra reikalinga siekiant geriau išsiaiškinti tam tikrus klausimus.

Liudytojas parodymus gali duoti telekonferencijos arba kitomis techninėmis priemonėmis, jeigu jis negali asmeniškai atvykti į teismą ir jeigu teismas gali pasirūpinti atitinkama technine įranga. Bet kokios specifinės sąlygos bus nustatomos atsižvelgiant į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Bet kokie neteisėtai, pažeidžiant konstitucines teises gauti įrodymai nagrinėjant bylą teisme nebus priimami ir teismas tokiais įrodymais negali remtis.

Įprastas tokių įrodymų pavyzdys – neteisėtas asmeninio pokalbio įrašas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Asmens, kuris yra bylos šalis, padaryti pareiškimai nėra laikomi įrodymais. Tai, kad tokį pareiškimą padaro tiesiogiai bylos baigtimi suinteresuotas asmuo, yra tik viena iš daugelio faktinių aplinkybių, į kurias teismas turi atsižvelgti vertindamas įrodymų visumą.

Paskutinis naujinimas: 13/05/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.